

Potrebno je načrtno obravnavanje kaznivih dejanj zoper premoženje

Franc Bajt

Kazniva dejanja zoper premoženje (družbeno in zasebno) so v letu 1958 zajemala dobro polovico — natančneje 55% — vseh kaznivih dejanj, ki so z njimi imeli opravka organi za notranje zadeve v LR Sloveniji. Ker ostajajo pri tej vrsti hudodelstvenosti storilci največkrat neznani, pomeni izsledovanje te ali one vrste tatov, goljufov itd. precejšnjo postavko v delu kriminalistične službe in Ljudske milice. Uspehi ali neuspehi na tem področju imajo zategadelj močan odmev med najširšimi sloji prebivalstva. Rečemo torej lahko, da so kazniva dejanja zoper premoženje eden osrednjih problemov vsake varnostne službe, pa tudi naše.

I.

A. Kazniva dejanja zoper premoženje v LR Sloveniji

V zadnjih štirih letih je tovrstna hudodelstvenost nekoliko upadla, čeprav ne bistveno. Tako smo imeli teh kaznivih dejanj:

leta 1955	13.624	— indeks 100
leta 1956	12.782	— indeks 94
leta 1957	11.938	— indeks 88
leta 1958	11.994	— indeks 88

Mimogrede velja omeniti, da v naši republiki skušamo nekatere primere drobnih tatvin, goljufij in podobno reševati z drugimi, nekazenksimi ukrepi. To velja zlasti za drobne tatvine (predvsem odpadkov) na delovnih mestih v industriji, pri čemer prepustčamo posamezne zadeve v obravnavo gospodarskim organizacijam samim, ki nato izvajajo disciplinske ukrepe. Podobno je pri mladoletnih storilcih, pri katerih si prizadevamo uporabljati vzgojne ukrepe pri manjših prestopkih.

V nadaljnjem obravnavanju premoženskih deliktov bomo pretežno uporabljali podatke organov za notranje zadeve za l. 1958. Omejili se bomo le na nekaj problemov, saj smo o drugih problemih v naši reviji že govorili.¹ Zlasti se nam zdijo omembe vredne nekatere značilnosti, ki imajo — ali bi vsaj morale imeti — odmev v izbiri načinov preventivnega in represivnega delovanja organov za notranje zadeve na tem področju. Gre predvsem za naslednje:

1. Čas storitve kaznivih dejanj. V mesecih juliju, avgustu, septembru in oktobru (deloma še v novembru) je storjenih približno 30% več kaznivih dejanj zoper premoženje kot v

zimskih mesecih, to je od decembra do aprila. Razumljivo je, da je ta razlika med zimskimi in poletnimi meseci največja pri tatvinah koles, toda kaže se tudi pri vlomih, ki narastejo v poletnih mesecih za 20%. Navadnih tatvin je poleti več za nekako 18%. Najbolj kritičen mesec je avgust, zlasti pri vlomih, medtem ko se pri navadnih tatvinah kritična doba zavleče tja do novembra.

Ali ne bi kazalo te ugotovitve upoštevati pri razporedu letnih dopustov uslužbencev?

Med dnevi v tednu je »črni dan« sobota. Medtem ko je bilo na ta dan storjenih več kot 1500 kaznivih dejanj zoper premoženje v letu 1958, jih je na ostale dneve odpadlo 1200 do 1300. Sobota bi bila še bolj »črna«, če bi dodali tudi tiste primere, ko ne vemo, kdaj je bilo kaznivo dejanje storjeno, ker so ga ugotovili šele v ponedeljek (na primer pri vlomih na škodo družbenega premoženja). Ob sobotah je zlasti mnogo vlomov, žepnih tatvin (sezmi, tržni dnevi in izplačilni dnevi) in navadnih tatvin. Za lastnike koles je »črni dan« nedelja, sobota pa le malo zaostaja za njo, saj odpade na ta dva dneva skupaj 38% tatvin koles.

Nedvomno vplivajo na to, da sta sobota in pri tatvinah koles nedelja »črna dneva«, okoliščine, ki se jim ne moremo izogniti. Ne kaže pa tega prezreti pri usmerjanju splošnega preventivnega delovanja (obhodi terena po Ljudski milici in podobno).

2. Kraj storitve. Tu se zlasti odlikujejo mesta. Na območju treh največjih slovenskih mest (Ljubljana, Maribor, Celje) je bilo storjenih 4590 ali skoraj 40% vseh kaznivih dejanj na škodo premoženja. Tako smo imeli na območju Ljubljane lani 269 vlomov, 1336 navadnih tatvin, 305 tatvin koles itd., skupaj 2384 deliktor zoper premoženje. Maribor zaostaja le malo, saj so tam imeli 257 vlomov, 800 navadnih tatvin, 178 tatvin koles itd., skupaj 1636 deliktor zoper premoženje.

Problem teh deliktov na mestnih območjih postane še očitnejši, če vzamemo podatke za območja posameznih mestnih postaj Ljudske milice. Na nekatere postaje Ljudske milice odpade naravnost velikansko število deliktov zoper premoženje, tako da te postaje LM postajajo problem vsega okraja. Največje število kaznivih dejanj zoper premoženje izka-

¹ Janez Pečar: Kljub porastu klasičnega kriminala so kazniva dejanja na splošno zopet upadla, Revija za kriminalistiko in kriminologijo, l. 1959, št. 2.

zuje postaja LM Maribor 1, ki je imela 837 primerov v letu 1958². Sledijo postaje Ljubljana-Center 1 s 763, Celje-mesto 1 s 587, Ljubljana-Center 2 s 476, Maribor-Tabor s 460 kaznivimi dejanji. Na deset mestnih postaj Ljudske milice z največjim številom deliktov zoper premoženje odpade 36 % vseh tovrstnih kaznivih dejanj.

Mesta imajo vsekakor svoje posebne pogoje, ki olajšujejo storitev kaznivih dejanj in težujejo izsleditev storilca. Kaj posebnega se tu ne da spremeniti. Vendarle smo opozorili na ta problem, ker menimo, da bi zaslužil še posebne obravnave.

Nad 100 deliktov zoper premoženje so imele v letu 1958 še naslednje postaje Ljudske milice: Šoštanj, Šentjur, Velenje, Žalec, Koper, Jesenice, Kranj, Lenart, Slovenska Bistrica, Ptuj, Kočevje, Črnomelj, Novo mesto in Ljutomer. Zanimivo je, da v tem seznamu ni takšnih postaj, kot so na primer Trbovlje, Kamnik, Postojna, Murska Sobota, Slovenske Konjice itd.

3. Plen. Najpogostnejši plen je denar (21 % vseh primerov). Denar je včasih daleč zaostajal za potrošnimi predmeti, zadnja leta pa je stopil na prvo mesto. Na drugem mestu so razna prevozna sredstva, od koles do avtomobilov. Tako smo imeli 1646 tatvin koles, 77 tatvin motornih koles in 26 tatvin avtomobilov.³ Na prevozna sredstva odpade skupaj nekaj manj kot 20 % vsega plena. Na tretjem mestu so oblačila (16 %).

Vrstni red — denar, vozilo, obleka — je značilen in moramo pričakovati še nadaljnje »zanimanje« tatov za te predmete. Tej ugotovitvi bomo morali vedno bolj prilagajati naše preventivno in represivno delo.

Vrstni red nadaljnje plena je naslednji: dragocenosti (546), les (373 — povezava z nedovoljenim trgovanjem z lesom, ki je v Sloveniji močno razširjeno), perutnina (340 — poseben problem v nekaterih okoliših), orodje (308 — šušmarstvo), odpadni material (295), razni stroji in aparati (283), živila (267), pijače (166) itd.

B. Nekaj značilnosti poglavitnih vrst kaznivih dejanj zoper premoženje

1. Vlomi. V zadnjih letih se je število teh kaznivih dejanj gibalo takole:

1954	— 1692
1955	— 1940
1956	— 1606
1957	— 1846
1958	— 1708

² Za primerjavó: okraj Gorica 307, Koper 338, Murska Sobota 586, Kranj 757.

³ Pri motornih vozilih je šlo pretežno za neupravičeno uporabo.

Med okraji je na prvem mestu mariborski (523). Sledita ljubljanski (510) in celjski (248).

72 % vseh vlomov je bilo storjenih na škodo zasebnikov. Gre za vlome v stanovanja, gospodarska poslopja itd. Toda čeprav so vlomi na škodo družbenega premoženja manj številni, so vendarle glede na način storitve nevarnejši, skoraj praviloma pa gre vedno tudi za večjo škodo. V letu 1958 je bilo namreč družbeno premoženje z vlomi oškodovano za 48 milijonov, zasebno pa za 22,5 milijonov. Na področju družbenega premoženja je najpogosteje oškodovana trgovina, daleč za njo pa sledita gostinstvo in industrija.

S samo fizično silo brez uporabe kakršnih koli drugih sredstev je bilo storjenih 42 % vseh vlomov. Mimo ponarejenih ključev in odpiračev vlomilci najraje uporabljajo železne in lesene drogove, sekire, dleta, tesarske spojke itd. Polovica vlomilcev se loti vrat, dobra četrtina oken, ostali pa posegajo po drznejših načinih, tako da prekopljajo zid, prebijajo streho ali strop itd.

2. Tatvine vozil. Tatvine koles v zadnjih letih nekoliko upadajo. Vprašanje pa je, ali se v resnici zmanjšuje tovrstna delinkvenca, ali imamo opraviti le s pojavom, da oškodovanci manj dosledno ovajajo takšna kazniva dejanja. Za to domnevno bi govorila tudi množica koles, ki so bila najdena, toda se lastniki niso javili, razen tega pa razmeroma skromni uspehi pri izsledovanju dajejo oškodovancem malo upanja v koristnost ovadbe.

Čeprav pretežno ne gre za prave tatvine, je vendarle značilno, da narašča prilaščanje motornih vozil, zlasti v Ljubljani in Mariboru. Storilci so mladoletniki ali komaj odrasli polnoletni. V Ljubljani so odkrili nekaj skupin mladih ljudi, ki so začeli vlamljati celo v garaže, da bi prišli do vozil. Penalizacija neupravičene uporabe motornega vozila v noveliziranem kazenskem zakoniku je bila potrebna.

3. Navadne tatvine. To so najštevilnejše vrste napadov na tuje premoženje in nudijo zelo pisano sliko načinov storitve. Tako smo imeli:

tatvin v stanovanjih	2336
tatvin na delovnem mestu na škodo	
družbenega premoženja	701
tatvin v gostinskih lokalih	448
poljskih in gozdnih tatvin	447
tatvin v trgovinah	237
tatvin v šolah, gledališčih, kinemato-	
grafih in podobno	229
tatvin na železnici	154
itd.	

Na področju družbenega premoženja so najpogostnejše tatvine v industriji (516) in

gradbeništvu (205 — tativne materiala na nezavarovanih gradbiščih).

Če kje, potem je potrebna načrtna preventivna in represivna delavnost prav na tem področju. Očitno je namreč, da z obravnavanjem posameznih primerov samih za sebe ne pridemo nikamor. To velja zlasti za mesta, kjer imamo množico deliktov zoper premoženje, zlasti navadnih tativ.

4. **Žepne tativne.** Upadanje, ki ga zadnja leta opažamo pri teh kaznivih dejanjih, je najbrž nasledek načrtih ukrepov. Posamezna tajništva za notranje zadeve so z uvedbo stalnega nadzorstva nad žeparji, z nadziranjem krajev, kjer so bile žepne tativne najpogostnejše ob istočasnem opozarjanju državljanov itd., ustvarila režim, v katerem žeparji je težko uspevajo. Kjer so takšno delo zanemarili, ugotavljajo, da delovanje žeparov narašča.

5. **Goljufije.** Goljufije naraščajo. Oškodovanci so pretežno zasebniki. Nevarni postajajo goljufi, ki prihajajo v trgovine in trgovska podjetja in si s ponarejenimi naročilnicami spričo nebudnih uslužbencev zlahka prilaščajo bogat plen. Na srečo se goljufi razmeroma uspešno odkrivajo.

C. Uspešnost zasledovanja storilcev

1. **Slovenija in druge republike.** V primerjavi z drugimi republikami v Jugoslaviji dosega Slovenija pri izsledovanju storilcev kaznivih dejanj zoper premoženje povprečne uspehe. Tako je ostalo leta 1957 neraziskanih kaznivih dejanj zoper premoženje:

v Makedoniji	51,3 %
v Hrvatski	42,9 %
v Sloveniji	42,1 %
v BiH	39,6 %
v Srbiji	39,2 %
v Črni gori	32,1 %

Podobno sliko bi dobili tudi, če bi primerjali odstotke posameznih vrst neraziskanih kaznivih dejanj zoper premoženje.

2. Posamezni okraji v LR Sloveniji.

a) Vlomi

V letu 1958 se je uspešnost raziskovanja vlomov nasproti prejšnjemu letu zboljšala in je odstotek neraziskanih vlomov padel od 49 na 45.

Po posameznih okrajih je bilo v letu 1958 neraziskanih vlomov:

Maribor	274 ali 52,4 %
Celje	117 ali 47,2 %
Ljubljana	222 ali 43,1 %
Murska Sobota	36 ali 40,4 %
Kranj	42 ali 41,6 %

Novo mesto	63 ali 40,6 %
Gorica	11 ali 34,4 %
Koper	11 ali 21,1 %

Pri presojanju gornjih podatkov moramo upoštevati stvarne pogoje raziskovanja, zlasti intenziteto pojava in razliko med mestom ter deželo.

Glede na leto 1957 opazimo viden napredok v celjskem okraju, kjer se je odstotek neraziskanih vlomov zmanjšal od 65 na 47, pa tudi v murskosoboškem okraju, čeprav moramo oba okraja še vedno šteti glede na uspešnost med slabše okraje. Poslabšalo pa se je stanje v kranjskem okraju, kjer je kljub manjšemu številu vlomov odstotek neraziskanih vlomov narasel.

Primerjava števila raziskanih in neraziskanih vlomov pa ne pokaže prave slike učinkovitosti naše službe. Raziskani vlomi so lahko tudi nasledek srečnega naključja, če je bil storilec zaloten in podobno.⁴ Zato moramo pri presoji uspešnosti izsledovanja neznanih storilcev upoštevati le tiste primere, ko storilec ob storitvi kaznivega dejanja ni bil znan in ga je bilo treba šele izslediti. Če upoštevamo samo vlome, pri katerih storilec v začetku postopka ni bil znan, je ostal storilec kljub izvedenim ukrepom za izsleditev neznan v naslednjem številu primerov (v odstotkih):

Koper	30
Gorica	50
Murska Sobota	52
Novo mesto	56
Ljubljana	57
Maribor	61
Celje	62
Kranj	63

b) Ostale tativne

Razmerje med raziskanimi in neraziskanimi tativnimi je po posameznih okrajih podobno kot pri vlomih. Tudi tu se kažejo kot posebno učinkoviti ali manj učinkoviti isti okraji, in sicer tudi pri tako imenovanih »čistih izsleditvah«, to je v primerih, ko storilec ob času storitve oziroma zaznave kaznivega dejanja ni bil znan.

3. **Kdo je odkril storilca.** Od skupnega števila 6883 raziskanih kaznivih dejanj zoper premoženje so storilca odkrili:

ljudska milica v 2356 primerih (34 %),
kriminalistična služba v 505 primerih (7,4 %),
državljeni v 127 primerih (2 %),
storilec je bil znan že od storitve v 3895 primerih (57 %).

⁴ Seveda ne smemo semkaj šteti zalotitve, do katere pride zaradi posebne oblike delovanja naših organov (zasede in podobno).

Podatki so zanimivi, čeprav se težko zanesemo na njihovo točnost. Pri določanju, v katero zgoraj navedenih skupin naj posamezen primer uspešne izsleditve razporedimo, nastajajo težave, ker gre mnogokrat za sodelovanje ljudske milice in kriminalistične službe ter je uspeh težko pripisati samo eni od obeh. Razen tega pa tudi v primerih, ko je storilec znan od trenutka storitve, marsikdaj težko povsem izločimo določeno delavnost organov za notranje zadeve, ki je imelo za posledico, da je bil storilec prijet ali vsaj znan že ob storitvi.

4. Kako je bil storilec izsleden. Zaradi pomanjkljive statistike nam je uspelo zbrati podatke le za 2747 primerov. Po teh podatkih je bil storilec izsleden:

z informativnimi poizvedbami v 1492 primerih (54 %),
pri preiskovanju drugega kaznivega dejanja v 403 primerih (15 %),
ob razpečevanju ukradenih predmetov v 374 primerih (14 %),
po osebnem opisu v 207 primerih (7,5 %),
po sledovih v 114 primerih (4 %),
z obveščevalno službo v 110 primerih (4 %),
z nadzorstvom nad poklicnimi storilci v 31 primerih (1 %).

II.

1. Potreba po načrtinem delu. Samo po sebi se vsiljuje vprašanje, kaj naj storimo spričo številnosti kaznivih dejanj zoper premoženje in povprečnih uspehov pri izsledovanju neznanih storilcev. To je osrednje vprašanje, pri katerem se nameravamo nekoliko dlje pomuditi.

Ob številnosti deliktov zoper premoženje, zlasti na območju večjih mest, ni mogoče pričakovati, da bi dosegli boljše rezultate s tem, da bi samo intenzivneje delali v posameznih primerih. To bi zahtevalo znatno povečanje našega osebja, dvomim pa, da bi uspeli izslediti toliko več tativ.

Izhod je po mojem mnenju drugje. Potrebno je namreč več sistematičnega dela. S svojimi metodami in sredstvi moramo na terenu ustvariti takšno stanje, da bomo neznanе storilce laže in uspešneje prijemali. Takšen sistem sicer že imamo, toda marsikje še premalo dognan, hkrati pa se tudi pomanjkljivo izvaja.

Kaj vse spada v ta sistem? Predvsem gre za vrsto ukrepov, ki jih moramo neprestano izvajati, če hočemo uspešno raziskovati kazniva dejanja zoper premoženje. Teh kaznivih dejanj ne moremo raziskovati, če že vnaprej ne razpolagamo z določenimi podatki. Po storjenem vlotu nam bo raziskovanje mnogo lažje, če bomo vedeli za vse

vlomilce na določenem območju, če bomo vedeli, kje se ukradeno blago razpečava, če je naše stalno nadzorstvo nad ljudmi, ki so nagnjeni h kriminalu, takšno, da takoj zvemo, ali je bil kdo izmed njih odsoten, ali razpolaga z denarjem itd. Če vseh teh podatkov nimamo že vnaprej, izgubimo po storjenem kaznivem dejanju mnogo časa, preden zberemo najosnovnejše podatke o osumljencih. Ta čas pa je silno dragocen. Če pa nimamo niti takšne kontrole nad terenom, da bi lahko določili vsaj približen krog osumljencev, je stvar še slabša. Preiskovanje je tedaj v resnici »tipanje v prazno«, vidiki za uspeh pa so kar najmanjši. Zaman so tedaj tudi skoraj vsa kriminalistična tehnična sredstva. Sled je brez pomena, če operativna služba ne more priskrbeti primerjalnega gradiva. Tega pa je treba najti na terenu.

Uspešno raziskovanje (in tudi preprečevanje) kaznivih dejanj na škodo premoženja je odvisno v glavnem od:

1. stalnega nadzorstva nad osebami, ki so takšna dejanja že zakrivila;
2. sistema izsledovanja ukradenih predmetov;
3. načina obravnavanja premoženjskih deliktov, ki se množično pojavljajo;
4. smotrnega vodenja in izkoriščanja kriminalističnih razvidov;
5. načina obravnavanja storilcev;
6. režima do klatežev, delomrznežev in pod.;
7. preventivne delavnosti.

To so hkrati najpomembnejši elementi, ki sestavljajo ogrodje sistematičnega dela in naporov za uspešnejše raziskovanje in preprečevanje kaznivih dejanj na škodo premoženja. Zato o vsakem nekoliko besed.

2. Stalno nadzorstvo nad storilci kaznivih dejanj. Med storilci kaznivih dejanj zoper premoženje, ki so jih obravnavali organi za notranje zadeve v Sloveniji v letu 1958, je bilo 2150 ali 32 % že poprej kaznovanih. Vsak tretji storilec torej ponovno zapade v kriminal. Iz tega sledi potreba, da se vsaka varnostna služba na ustrezni način zanima za delinkvente. To zanimanje je prilagojeno storilčevi nevarnosti, pri čemer so večkratni povratniki na prvem mestu.

Nadzorstvo nad storilci mora biti takšno, da je zagotovljena obveščenost varnostnih organov o vsem, kar bi lahko kazalo na ponovno storitev kaznivega dejanja. Drugo vprašanje so oblike nadzorstva. Tu je možna cela lestvica: od očitnega nadzorstva, ki naj ga okoreli kriminalec čuti (ker bo zaradi tega temeljito premislil, preden se bo ponovno odločil za kriminal), pa do zelo konspirativnih prijemov pri ljudeh, ki so na očitni poti poboljšanja in prizadevnega

vključevanja v pošteno družbo. Oblika nadzorstva je torej odvisna od osebe, ki jo nadziramo.

Poglavitno breme nadzorstva leži na miliciku, ki je odgovoren za določen del območja in postaja LM. Na deželi to ne dela težav, težje pa je nadzorstvo v območju mest. Tu so potrebne posebne metode, ki so pri nas še malo obdelane.

Podatki, ki jih daje stalno nadzorstvo nad storilci kaznivih dejanj, se ne bi smeli zadrževati na postajah LM. Vsaj o važnejših ugotovitvah bi morala biti seznanjena tudi tajništva za notranje zadeve. To bi bistveno dopolnilo kriminalistične razvide, ki vsebujejo obilo gradiva iz prejšnjih postopkov, ne vemo pa marsikdaj za sedanje prebivališče, zaposlitev in podobno prizadete osebe. Druga težava so pogostne selitve sumljivih oseb. Podatki morajo iti za takšno osebo s postajo na postajo in s tajništva na tajništvo. Res je sicer, da to povzroča precej administrativnega dela, toda koliko dela daje vlomilec, ki se taho naseli v nekem kraju in začne vlamljati, ne da bi na postaji LM ali na tajništvu za notranje zadeve sploh vedeli, da se je takšen človek tamkaj naselil. Zlasti dosledno mora biti nadzorstvo nad najbolj okorelimi kriminalci, ki delujejo na širšem območju. Za to imamo vpeljan poseben sistem nadzorstva po instrukciji Državnega sekretariata za notranje zadeve FLRJ.

3. Sistem izsledovanja ukradenih predmetov. O njem ni treba obširneje govoriti, saj je to sredstvo za raziskovanje kaznivih dejanj zoper premoženje znano. Pri nas ga včasih nekoliko zanemarjam ali pa jemljemo preveč administrativno. Izsledovanje ukradenih predmetov ni samo zadeva določenih uslužbencev, marveč vse kriminalistične službe in postaj LM. Predmet naj ne išče samo uslužbenec, ki želi raziskati neko tatvino, marveč naj ga ob svojem vsakdanjem delu in v neprestanem stiku s tatovi iščejo vsi, ki imajo s tatovi opravka, in to po vsej republiki, pa tudi po vsej državi. Pravočasna obveščenost je seveda pogoj. Izsledovanje ukradenih predmetov je del sistema za uspešnejše raziskovanje deliktov zoper premoženje na sploh, ne gre le za povrnitev oškodovancu in dokazovanje pred sodiščem. Če bomo imeli to pred očmi, tega dela ne bomo več zanemarili. Pomislimo samo na ukradena kolesa. Iz mest, kjer jih je največ ukradenih, se prepeljejo na dželo in tam razpečajo. To nalaga posebne dolžnosti nekaterim podeželskim postajam LM, ki morajo paziti na pojave ukradenih koles na njihovem območju. Brez takšnega, med seboj povezanega dela med posameznimi enotami varnostne službe, ne gre. Zato upravičeno

govorimo o sistemu oziroma o sestavnem delu sistema.

4. Način obravnavanja kaznivih dejanj zoper premoženje, ki se minožično pojavljajo. Na nekaterih območjih, na primer v mestih, je kaznivih dejanj na škodo premoženja toliko, da je skoraj nemogoče obravnavati vsako posebej, oziroma vsaj ne za vsako posebej iti na pot in iskati storilca. Drugje pa je na primer tatvin mnogo manj. Tamkaj miličniki in kriminalisti mirno spijo, zadovoljni, da pri njih ni tatvin. Toda dejstva govorijo drugače. Določen odstotek storilcev je brez stalnega prebivališča; potujejo iz kraja v kraj in krajevo. Tatovi hodijo krast tudi drugam, ker se tamkaj počutijo bolj varne, v drugem kraju ukradeno blago spet razpečavajo itd. Vse to nujno zahteva, da mora ves naš aparat delovati enotno kot en sam mehanizem. Za raziskovanje posameznega kaznivega dejanja je sicer v prvi vrsti odgovoren tisti uslužbenec, ki je zadolžen za določeno področje dela, toda to ne zmanjšuje odgovornosti drugih. Za izsleditev ukradenega kolesa v Ljubljani ni odgovoren samo ljubljanski miličnik oziroma kriminalist, ampak tudi miličnik v kakšni bosenski vasi, ker se ukradeno kolo tamkaj uporablja. Zato se mi zdi, da bomo morali zaradi hitrega naraščanja prometnih sredstev, vedno večje fluktuacije prebivalstva itd. prav kmalu nehati govoriti o tem, da je uslužbenec, na katerega območju je bilo kaznivo dejanje storjeno, odgovoren za izsleditev storilca, ampak bomo morali reči, da je on vodja izsledovanja, pri katerem sodeluje (seveda na določen način) vsa naša služba. Moralo nam bo priti v zavest, da smo vsi, ki delamo pri izsledovanju neznanih storilcev, odgovorni za celotno stanje in ne več vsakdo sam za svoje ozko, krajevno omejeno območje. To je »enotnost akcije«. Na žalost se še marsikateri miličnik ali kriminalist te enotnosti premalo zaveda, marveč samozadovoljno ugotavlja, da na njegovem območju teh tatvin ni in da se mu zato ni treba ukvarjati s tem problemom. Takšno pojmovanje zmanjšuje učinkovitost službe kot celote. Še tako idealna sredstva zvez ne pomagajo, če ni prave zavesti o nujnosti enotne akcije. Praktični primeri kažejo, da uspehov ne manjka, kadar vsakdo na svojem mestu izpolnjuje svojo dolžnost, ki mu je glede na enoten sistem dodeljena. Vsakega kriminalista in miličnika mora prevevati priznanje, da je član enotnega aparata in da je uspeh odvisen od vestnega dela slehernega, na videz še tako neznatnega člena.

S takšnim načinom dela lahko o vsakem kaznivem dejanju in vsakem osumljencu zberemo obilo gradiva. Treba ga je pregledati in ustrezeno evidentirati. Če nam v nekem

konkretnem primeru ni moglo uspešno služiti, nam lahko služi pozneje. Še pomembnejše pa je naslednje: iz takšnega gradiva lahko izluščimo koristne pobude za usmerjanje represivnih in preventivnih ukrepov. To je naloga kriminalista.

5. Smotrno vodenje in izkoriščanje kriminalističnih razvidov. Med storilci kaznivih dejanj zoper premoženje imamo pogosto opravka s klateži brez stalnega prebivališča, z ljudmi, ki večkrat menjajo prebivališče in podobno. V Sloveniji je bilo leta 1958 med 6601 storilcem kaznivih dejanj zoper premoženje:

- z območja drugega okraja 321 storilcev,
- z območja druge republike 455 storilcev,
- brez prebivališča 373 storilcev,
- z začasnim prebivališčem (sezonski delavci in pod.) 415 storilcev.

Storilcev navedenih kategorij je bilo skupaj 1564 ali 23,7 % vseh storilcev kaznivih dejanj zoper premoženje. Po nekaterih okrajih je ta odstotek še večji, na primer v koperskem je dosegel celo 50 %.

Takšno stanje nujno narekuje, da so republiški kriminalistični razvidi čim popolnejši. V poštev pridejo splošni podatki o storilcih, sodne kazni in pregled načinov storitve (MOS kartoteka). Za Slovenijo pride zlasti spričo razmeroma številnega dotoka storilcev iz drugih republik v poštev tudi vprašanje večje centralizacije podatkov o nekaterih kategorijah storilcev za vso državo.

Spričo povedanega mi ni treba posebej poudarjati, da morajo postajate LM vse obravnavane osumljence in storilce preverjati v ustreznih razvidih tajništev za notranje zadeve, ta pa vsaj določene kategorije storilcev v republiških razvidih in da koncentracija podatkov ter temu ustrezno preverjanje po tako nastalih razvidih že sedaj pomeni in bo vedno bolj pomenila element v sistematičnem raziskovanju kaznivih dejanj.

6. Načini obravnavanja storilcev. Čeprav v naši republiki občutimo neko specializacijo storilcev kaznivih dejanj zoper premoženje, vendarle ta specializacija ni takšna, da na primer tudi hujši vломilci ne bi od časa do časa kradli kolesa. Zato škoduje vsaka ozkost v obravnavanju prijetega storilca v okviru referata, v katerega spada storilčeve dejanje. Vsi referati, ki obravnavajo kazniva dejanja zoper premoženje, pomenijo neko celoto in ta celota se mora izraziti v obravnavanju vsakega storilca. Na to moramo misliti ob hišni preiskavi, ko moramo preverjati skoraj vse, kar ima osumljenc pri sebi, kajti morebiti bomo prišli na sled drugim kaznivim dejanjem. Isto velja glede oseb, ki so osum-

ljencu kaj razpečale itd. Nobenega tatu ne smemo gledati samo z vidika dejanja, zaradi katerega smo ga prijeli, marveč z mnogo širšega vidika, v nekaterih primerih tudi z vidika vseh podobnih dejanj, ki so se dogodila v republiki in še niso raziskana. Zanimivi so tudi begunci iz kazenskih poboljševalnih domov, iz vzgojnih poboljševalnih in drugih domov ter razni drugi begunci. Njihovo pot redko kdaj rekonstruiramo, bilo pa bi jo zelo zanimivo rekonstruirati in primerjati s prijavljenimi kaznivimi dejanji. Tudi na predmete, ki jih imajo pri sebi, moramo biti pozorni.

Če bi vse osumljence tako obravnavali, seveda ob temeljito zbranem gradivu, sem prepričan, da bi se učinkovitost službe povečala. Zdi se mi tudi, da prijetih storilcev ne bi smeli prehitro izročati sodiščem.

7. Režim do klatežev, delomrznežev in pod. Ti ljudje so za kriminalistično službo zelo zanimivi, zlasti za referente, ki obravnavajo delikte zoper premoženje. Referati, ki obravnavajo te ljudi, naj bi bili tudi organizacijsko povezani z referati za delikte zoper premoženje, ker gre v bistvu za isto problematiko. V socializmu ne more nihče živeti brez dela, če ne krade ali goljufa, kvečemu če prekupčuje, kar pa je tudi kaznivo.

Iz povedanega sledi:

a) Razvid nad klateži, delomrzneži, hazarderji in pod. spada v kriminalistične razvide.

b) Vsakogar iz te kategorije ljudi moramo obravnavati tudi z vidika možnega storilca delikta zoper premoženje.

Oster režim do teh ljudi je v naši družbi upravičen, pri čemer zlasti težimo za tem, da se redno zaposle. Način obravnavanja teh ljudi pa spada v sistem naporov za uspešnejše preiskovanje in preprečevanje deliktov zoper premoženje.

8. Preventivno delovanje. Preventivno delovanje je obsežna snov, ki bi zahtevala samostojno obdelavo. Pri nas smo v zadnjih letih precej storili na tem področju. V resnici se represivno in preventivno delovanje neprestano prepletata. Hitra izsleditev storilca tudi preventivno učinkuje, ker prepreči ponovno storitev kaznivega dejanja. Storilca, ki smo ga izsledili ob prvem dejanju, bomo laže vrnili družbi kot pa tistega, ki ga nismo uspeli izslediti in je medtem že daleč zabredel v kriminal. Preventivno učinkuje do neke mere tudi naše nadzorstvo nad storilci kaznivih dejanj, o katerem smo v tem članku že govorili.

Vsako preventivno delovanje je nujno preračunano na daljšo dobo. Zato mora biti skrajno, ne glede na to, za kakšno obliko preventivnega delovanja gre, in ne glede na

trenutne uspehe ali neuspehe. Kampanjsko delo se ne obnese. Poleg tega moramo iskati vedno novih oblik. Storilci nas »pogruntajo« in naše preventivne ukrepe začvidejo, zlasti tiste oblike, ki so usmerjene na ustvarjanje stanja, ki onemogoča storitev kaznivega dejanja (varnost pred vلومi in tatvinami, shrambe za kolesa), prav tako pa tudi tiste, ki merijo na vzgojo morebitnega oškodovanca (opozarjanje pred žeparji, opozarjanje na zaklepanje koles itd.). Takšno iskanje novih oblik velja seveda tudi za področje represivnega delovanja (na primer izsledovanje ukradenih predmetov po komisijskih trgovinah). Storilci nas tudi tu »pogruntajo« in najdejo druga poto. Temu pa se da v neki meri odpomoči s tem, da pred storilcem kolikor mogoče skrivamo uporabo kakšnega sredstva, s katerim smo ga uspeli izslediti.

9. Zaključek. Vprašanje deliktov zoper premoženje je dokaj zapleteno. Za uspešen boj proti tovrstni kriminaliteti so potrebni

istočasni kombinirani ukrepi na več področjih delovanja organov za notranje zadeve. Razen tega zahtevajo delikti zoper premoženje sistematično in koordinirano delo med posameznimi postajami LM, okrajnimi tajništvji za notranje zadeve in republiškimi državnimi sekretariati za notranje zadeve. Če hočemo uspešno izsledovati neznane storilce, moramo že v naprej ustvariti trden, čim bolj avtomatiziran sistem. V tem sistemu ima vsaka postaja LM in vsako tajništvo za notranje zadeve določene dolžnosti, ne glede na to, ali se neka oblika deliktov zoper premoženje na njihovem območju pojavlja ali ne. Od izpolnjevanja dolžnosti vsakega posameznega uslužbenca, ki je vključen v ta sistem, je odvisen uspeh.

Z vključitvijo v takšno sistematično delo pa ne preneha potreba po intenzivnem delu v vsakem konkretnem primeru po storjenem kaznivem dejanju. To delo bi morali marsikdaj še okrepliti.

A Planned Treatment of Crimes Against Property is Required

(By Franc Bajt — Criminalistic Service Department, Secretariate of State of Interior Affairs of the People's Republic of Slovenia)

In the People's Republic of Slovenia, the penal acts against public and private property come up to 55% of the entire criminality. During 1958, there were 11,994 cases of this kind. There was a 12% decrease against 1955. Petty thefts at working-places in enterprises are not penalty pursued; they are left over to the management of the enterprises concerned as well as to the organs of worker's self-government to deal with.

Among the characteristics of these crimes, it may be mentioned that from July to October, there are about 30% more of them than during the winter months. Considering this circumstance, it is suggested to allot the time of leave of the officers of Interior Affairs accordingly. Among the days of the week, Saturday is especially pronounced as the day when most cases of burglary and pocket-picking occur. Most bicycles are stolen at Sundays (in front of inns). As far as the place of the acts is concerned, almost 40% occur in towns. In industrial centres the problem of thefts is not of special concern. The most frequent booty is money (21%), in the second place are vehicles (20%, mostly bicycles, while thefts of motor-cycles are becoming more frequent during the last few years). The following items are clothes, valuables, timber (which is, besides, an object of illicit commerce), etc.

As to the particular kinds of crimes, the use of physical violence has been stated in 42% of cases. 72% of burglaries are undertaken against private property. As far as public property is concerned, retail shops are the most frequent objects. Among ordinary thefts, the most frequent cases are thefts in lodgings. Pocket-pickings decrease, while frauds increase.

In Slovenia, the culprits remained unknown in 42.1% of all crimes against property. In the other Republics of the Federal People's Republic of Yugoslavia, this percentage ranges between 32.1% and 51.3% (during 1957). In 1958, 45% of burglaries remained uninquired. At the investigation into crimes against property,

a fair success has been reached by the People's militiamen (34% of all findings).

By means of more carefully planned action, more success of investigation and of prevention of crimes against property could be attained. A lasting working method should be developed to facilitate the work and to improve its efficiency. The elements of this working method, which are separately dealt with in the article, are as follows:

1. Permanent supervision of known culprits of crimes. As far as the public safety service knows those people, the work is much facilitated in the case of a repeated crime. The kind of supervision depends on the culprit. Such supervision may be more obvious as far as a frequent relaper is concerned, but it has to be more conspiring when somebody is concerned who is ranged in honest society. The supervision is performed by militiamen, while the data should be collected in criminalistic files in order to be at any moment at the disposal of the criminalistic service.

2. Working method to detect stolen objects. The care for this method must not be left over to specially designated officers. The duties which result from the working method must be considered more in such areas where thefts are not frequent, but where stolen objects are being sold. E. g. bicycles which have been stolen in towns are used at the countryside.

3. Way of treatment of crimes against property, occurring in crowds. Not only the officers, in the competence of which the crimes belongs, should be responsible for successful investigation. Such officers should direct the co-ordinated action, which should be performed by the public security service as a whole. The officers in areas where thefts are seldom, but where stolen objects are frequently being sold, have a special task to carry out. In such a co-ordinated action, every man has his own part to play and the success depends on the consistency of the operation of the entire service. No link of the chain of common action

must fail. The findings of such widely planned and performed action may give useful impulses to repressive and preventive work.

4. *Criminalistic files.* The fact that people without a permanent domicile, as well as those who committed crimes outside of the area of their permanent domicile, represent in Slovenia 23.7% of culprits of crimes against property, imposes the necessity of more centralized criminalistic files and of more consistent checking of most of people under suspicion contained in such files. Such checking ought to be a part of the systematic work.

5. *Way of treatment of culprits.* In spite of a certain specialization which can be stated with the culprits of crimes against property, they apply all means of usurpation of other people's property, as far as they have the opportunity to do so. Therefore the treatment of crimes against property represents a whole, and this

principle has to be applied at the treatment of each culprit. Special attention is drawn on the fugitives from prisons and on the necessity of reconstructing their itinerary when they are again arrested, and of comparing, at the same time, the denounced crimes. Domiciliary visits with culprits of crimes against property and checkings of spotted goods have to be solid.

6. *Tramps and people disliking work.* As they live on theft and fraud, they are most interesting for criminalistic service. A severe proceeding against them is necessary. Everybody among them should be treated from the point of view of being an eventual culprit.

7. *Preventive activity.* This activity has to be persevering, but always new forms have to be looked for, as the culprits elude the known ones.

All enumerated measures do not, however, derogate the necessity of intensive work at individual crime.